

Може би най-много мисли поражда Яворовото писмо за естетическия кръстопът, на който се намира очевидно той – нещо неотделимо от психологическото му състояние в резултат на „парливите“ събития на времето и трагичната реалност. Всичко, което по думите на Яворов няма „пряко или косвено отношение към тая страшна действителност“, му се струва „изтъркано и бледо“. И в сферата на това „всичко“ попада и художественото творчество – смисълът на живота у един поет. Прави впечатление, че тук Яворов не говори за реализъм в изкуството и за завръщане в лоното на неговата естетика. Лековато е да се възраждат в този смисъл отдавна доказали се като несъстоятелни, бих ги нарекъл „пожелателни“, литературнокритически концепции за „двамата периода“ у поета и онова негово уж фатално преминаване по „моста“ към декадентството, пък дори и повод за тях да са някои думи на самия творец. Да си припомним какво пише той в писмото: „...Художническото творчество, макар и в най-субективните свои форми, трябва да бъде строго обективно в своята органическа същност. Инък – то няма никаква цена и не постига своята цел“.

Струва ми се важно да подчертая накратко няколко момента, произтичащи от думите на поета. Първо, такива формулировки за изкуството у първенците на една национална литература от величината на Яворов по принцип биват задължително христоматийно откроявани, присъстват в академичната историография на съответната литература, маркират движението на нейната естетическа съдба. Второ, мислите му за субективното в изкуството, органическо в своята същност, ни препращат не към символизма, от който поетът е очевидно отвърнал поглед, а към бъдещата идейно-естетическа платформа на българския литературен авангард, и по-специално – на експресионизма в статиите на Гео Милев и естетическите есета на Чавдар Мутафов. Там субективните „абсолютни възплъщавания на Аза“ са приравнявани със самата същност на изкуството, което се подчинява на свои вътрешни органически закони, основани не на „зрението“ а на „възрението“ на художника, и затова съвсем естествено зеленият кон пасе червена трева под жълто небе и не би и могло да е другояче...

Не виждам причини геният на Яворов – новаторът символист в българската литература, да не измине пътя и на предтечата авангардист, скъсал с всичко старо, да не е предусещал в този момент различна естетическа перспектива пред нашата литература, която не би могла да остане встрани от авангардните идейно-естетически тенденции в развитието на модернизма в съвременната европейска култура. Класически пример в този смисъл е скорошното развитие на Гео Милев от символизъм към експресионизъм.